

**NAMAZIN EDASI KAZASI VE
ÖLDÜKTEN SONRA BORCUNUN
ÖDENMESİ**

ABDULKADİR UĞUR KEPEKÇİ

İçindekiler

NAMAZIN EDASI, KAZASI HAKKINDA ÖZEL BİLGİLER.....	1
KURAN VE SÜNNET IŞIĞINDA BÜYÜK İSLAM İLMİHALİ NAMAZ	3
PROF. DR. HAYDAR BAŞ'IN NAMAZ BU İLMİHALİNİN ÖZELLİKLERİ.....	4
NAMAZIN EDASI VE KAZASI	5
KADINLARIN HAYIZ ZAMANINDAKİ NAMAZININ KAZASI YOKTUR.....	6
VİTİR NAMAZININ KAZASI VACİPTİR	7
SABAH NAMAZININ KAZASI HAKKINDA	8
HANEFİ MEZHEBİNDE SÜNNETLER TERK EDİLMEZ.....	9
SAHİBİ TERTİP (ÜZERİNDE KAZA NAMAZI OLMAYAN).....	12
NAMAZA GÖSTERİLMESİ GEREKEN HASSASİYET	13
NAMAZ KILMAK FARZDIR	15
NAMAZ BORCUNUN ÖDENMESİ (ISKATI SALAH)	17
NAMAZ BORCUNU ÖDEMEDEN VEFAT EDENİN DURUMU	19

NAMAZIN EDASI, KAZASI HAKKINDA ÖZEL BİLGİLER

Çağın Bilgesi Prof. Dr. Haydar Baş, Hakka ve Hakikate adanmış bir ömür yaşadı. Yazdığı her eserini kendi dalında şaheser olarak vücuda getirerek değerli evlatlar, sayısız ilim fikir ve gönül adamı yetiştirerek **“biz dünyamızı ahiretimiz için yaşarız”** fikrinin nasıl hayata geçirileceğinin de yolunu göstermiştir.

Peygamberimizin hadislerinde bahsedilen, öldükten sonraki amel defterinin kapanmayacağı üç özelliği de elde ederek; kıyamete kadar sevaplarına sevap katarak ölümsüzlük sırrına ermenin bir yolunu da göstermiş oldu.

Alemlere Rahmet Hazreti Muhammed (s.a.a.) **"İnsanoğlu öldüğü zaman, bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat."** (Müslim/ Vasiyyet 14).

Çağın Bilgesi Prof. D. Haydar Baş, bize o kadar çok eser bıraktı ki bundan sonra kıyamete kadar insan olan herkesin istikametini bulmasına, huzur içinde yaşamasına sebep olmaya yeterli olacaktır.

Bizlere düşen görev de gerek yazılı gerek sözlü nasihatlerini yaşamak ve yaşatmak, siz değerli okurlarımızla paylaşmak olacaktır.

Bazen siyasi, bazen kültürel, bazen dini ve ahlaki önemli bilgileri aktarmak gibi şerefli bir göreve talip olanlardan biriyim.

Bizler de Onun gösterdiği yoldan giderek eserlerini tekrar tekrar okuyacak, önce istikametimizi koruyacak, sonra da edindiğimiz bilgileri paylaşmak için gayret sarf edeceğiz inşallah.

Sizden ricam odur ki; daha önce ilgi duymadığınız bazı konular da olsa yazılarımızı dikkatle okumanızdır. Çünkü Ondan istifade etmek için ortaya koyacağımız gayretimizin, sizin de istifadenizi sağlayacağına

inanıyorum. Rabbim bulunduğumuz **“Sırat-ı Müstakim”** ve **“Fırka-i Naciye”** yolu olan Onun kutlu yolunun hizmetkârları eylesin bizleri.

Yaşadığımız bilgi ve iletişim çağında, özellikle Müslüman kardeşlerimiz arasında dahi ibadet konusunda çok ciddi bilgi kirliliği oluşmuştur.

Rahmetli Haydar Baş Hocamız Çağın Bilgesi olma özelliğinden dolayı içerisi boşaltılmış kavramların, çarpıtılmış bilgilerin, asıllarını yazılı eserler haline getirerek karanlıkları aydınlığa çevirdi.

Böylece **“Var-yok, az-çok”** tartışmalarıyla milletin kafasını karıştıranların tahribatlarını ortadan kaldırmaya sebep olmuştur.

Diğer eserlerinin yanında Namaz ilmihalinden, bütün herkesin istifade etmesini tavsiye ederdi. “Namaz konusunda her gün dersler yapın, toplantılarınızda arkadaşlarınızla, evlerinizde çocuklarınızla bir sayfa bile olsa birlikte okuyun” dediğini çok defa duydum.

Biz de Onun bu arzusunu yerine getirmek adına kendi eserlerinden bir araştırma yazısı hazırlayıp fikirlerinin ölümsüzlük sırrına katkıda bulunmak ve başkalarına faydalı olmak adına bu araştırmayı hazırladık.

Konuların yazılış tarzı zaten rahmetli hocamız tarafından gayet anlaşılır bir şekilde yazıldığı için biz orijinal tespitlerine asla herhangi bir ekleme çıkartma yapmayacağız. Sadece eserdeki sayfa numaralarını verip, eserdeki detay kaynakları yazmayacağız.

Bu sayede iyi niyet sahibi her yaştan ve her seviyeden insanımızın yorulmadan bilgi elde etmesine gayret edeceğiz.

KURAN VE SÜNNET IŞIĞINDA BÜYÜK İSLAM İLMİHALİ NAMAZ

Namazın edasından kazasına, kazasından borcunu ödeyemeden ölen kişinin vefatından sonra yapılabilecekler hakkında Prof. Dr. Haydar Baş Hocamızın “**Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz**” eserinden bilgiler aktarmaya devam edeceğiz.

Genelde ilmihal konuları belki de en çok ihmal edilen konulardır.

Halbuki her Müslüman halinin ilmini bilmesi lazımdır. Aksi halde sıratı müstakim üzere bir hayat sürmesi ve akıbetinin cennet olması zordur.

Herkes kendince bir din olgusu oluşturacak kadar cehalete düştüğü bir zamanda, kendince ibadet şekilleri uydurmakta ya da ibadetin şekillerini dualarını davranışlarını da kendine göre uyarlama yanlışlığına devam ettiği bir gerçektir.

Aslında doğru bir din anlayışını emreden, en ince noktalarını ortaya koyan Yüce Allah'tır. Kuralların hayata geçirilmesi, izah edilmesi ve davranış biçimlerini bize öğretmesi için de Peygamberini ve onun Ehl-i Beyt 'ini görevli kılmıştır.

Sonrasında gelen gerçek alimlere düşen görev de kuran ve sünnet ışığı altında Müslümanlığı kendi çağdaşlarına belletmektir.

PROF. DR. HAYDAR BAŞ'IN NAMAZ BU İLMİHALİNİN ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr. Haydar Baş'ın kuran ve sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinin ister akademik ister bilgilenmek bakımından ele alınız diğerlerinden farklı özellikleri hemen göze çarpacaktır.

Bilinen bir gerçek ki ameli mezhep olarak Prof. Dr. Haydar Baş Hanefi mezhebinin fikhını kendine yol edinmiş bir ilim fikir ve gönül adımıdır.

Bu eserinde merkeze Hanefi fikhını koyup, diğer mezheplerin ve Ehl-i Beyt ekolünün de bilgilerini derleyerek doğru din anlayışının hudutlarını da korumaya ve birliği sağlamaya çalışmıştır.

Bu açıdan eserin kendi dalında bir ilk olması ve kendi çağdaşımız olarak görünen yanlışların karşısına kendi çağının ve gelecek çağın insanına yol göstermek gibi bir özelliğini de dikkatten kaçırmamak lazımdır.

Şimdi bu açıklamalardan sonra Kuran ve Sünnet Işığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinden kaza namazının hükmü konusuna giriş yapabiliriz.

NAMAZIN EDASI VE KAZASI

Bir namazın vaktinde kılınmasına "**eda**", vaktinden sonra kılınmasına ise "**kaza**" denir. Bir namazı özürsüz yere kazaya bırakmak büyük günahdır. Bu namaz kaza edilmekle yerine getirilmiş olur. Fakat bunun geciktirilmesinden dolayı meydana gelen günahın bağışlanması için tevbe etmek ve Allah'dan af dilemek lâzımdır.

Herhangi bir bahane ile namazı geciktirip kazaya bırakmaktan son derece sakınılmalıdır. Özür sayılan haller ise, imâdan bile aciz olan hastanın o halde geçirdiği namazları kaza etmesi gerekmez.

Fakat bu şekildeki aczinin müddeti, beş vakitten fazla olması gerekir.

İslâm ülkesinde bulunup da İslâm'ı kabul eden kimse, özürlü sayılmaz. İslâm'ı kabul ettiği tarihten itibaren namazlarını kılmakla yükümlü olur. Çünkü İslam yurdunda cehalet bir özür sayılmaz. Herkes din görevlerini ehlinden sorup öğrenebilir. (Prof. Dr. Haydar Baş / Kuran ve Sünnet Işığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1107-1108)

KADINLARIN HAYIZ ZAMANINDAKİ NAMAZININ KAZASI YOKTUR

Yazımızın bu kısmında Prof. Dr. Haydar Baş'ın Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinden hayızlı kadınların namazlarının kazasının gerekliliğini izah eden rivayetleri aktaracağız:

Ümmü Seleme'ye (r.a.):

Birilerinin "hayızlı kadının kılamadığı namazı kaza etmesi gerek" dediği haber verince şöyle dedi: **"Namazı kaza etmezler.**

Peygamber'in (s.a.a.) hanımlarından biri lohusa olur, tam kırk gün beklerdi, bu müddet namaz kılmazdı. Peygamber (s.a.a.) de ona lohusalıkta kılamadığı namazları kaza etmesini emretmezdi"

Aişe (r.a.) 'dan:

Muâze ona sordu: "Hayız halindeki kadın neden orucu kaza ediyor da namazı kaza etmiyor?"

Cevap verdi: "Sen Hâricî misin?"

"Hâricî değilim; sadece soruyorum."

"Biz hayız olduğumuzda tutamadığımız orucu kaza etmekle; kılamadığımız namazları ise kaza etmemekle emrolunduk."

Vaktinde kılınmamış olan beş vakit farz namazlarının kazası farzdır. Vitir namazlarının kazası ise vaciptir. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) bir mazereti dolayısıyla kılamadığı namazları daha sonra kaza etmiştir. (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1109)

Hayızlı olan kadınların hayızlık hali hayatlarının bir parçası olduğu için onlara o dönemde kılmadıkları namazlarının kaza edilmesinin zor olacağı için Allah kadınlara büyük bir kolaylık sağlamıştır.

Hayızlı kadınlara sağlanan bu kolaylık, diğer zamanlarda ve diğer kimselere sağlanmamıştır.

VİTİR NAMAZININ KAZASI VACİPTİR

“Vaktinde kılınmamış olan beş vakit farz namazlarının kazası farzdır. Vitir namazının kazası ise vaciptir.”

Peygamberimizin hendek savaşında savaşın şiddetinden dolayı ordusunun ve kendisinin dört vakit namazlarının kılınamamasından sonra o namazları kaza ettiği ve ashabına emrettiği şu hadise ile sabittir.

“İbn Mes'ûd (r.a.) dan rivayetle: "Müşrikler, Hendek (savaşı) günü Allah Resulü (s.a.a.)' i dört namazı kılmaktan alıkoydular. Geceden Allah'ın dilediği kadar bir zaman geçince, Bilâl'e ezan okuttu. Kamet getirip öğleyi kıldırdı, sonra kâmet getirip ikindiye kıldırdı, sonra kâmet getirip akşamı kıldırdı, sonra kâmet getirip yatsıyı kıldırdı.”

Farz namazlarının kaza edilmesinin yanında vitir namazının da vaktinde kılınmaması halinde kaza edilmesinin gereğini de Peygamberimiz(s.a.a.) şöyle beyan etmiştir.

Ebu Said (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Allah Resulü (s.a.a.) şöyle buyurdu **"Kim vitri kılmadan uyur ya da unutursa, hatırladığı ya da uyanıklık zaman kılsın.”**

Bir başka rivayette de **“kim vitir namazını kılmadan uyursa sabah kalkınca kılsın”** burulmuştur. (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1111)

SABAH NAMAZININ KAZASI HAKKINDA

Prof. Dr. Haydar Başı'nın Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinden kaza namazının hükmü hakkındaki bilgileri aktarmaya devam ediyoruz.

Bu bölümde de sabah namazının sünnetinin de belli şartlarda kaza edilmesinin gerekliliği hakkındaki kısmı paylaşacağız:

“Sadece sabah namazının sünneti, vakti dışında kaza edilebilir. Diğer sünnet namazların vakti haricinde kazaları yoktur. Sabah namazında farklı bir durum söz konusudur. Namaz vakti çıkmıştır ama yeni bir namaz vakti girmemiştir.

Sabahın sünnetinin kaza edilebilmesi için de farz ile sünnetin beraber kazaya kalmış olması ve hemen o sabah kerahet vaktinden sonra öğleye kadar sünnetin farzla birlikte kaza edilmesi şarttır.

Sabahın farzı kılınıp sünneti terk edilmişse, artık o sünnet kaza edilmez. Sabahın kazası öğleden sonraya bırakıldığı taktirde de sadece farz kaza edilir, sünnet terk edilir.

Öğle namazının ilk sünneti, cemaatle farza yetişmek için terk edilebilir. Bu durumda; farzdan sonra evvelki sünnet ve sonra iki rekât sünnet kaza edilir. Fetva bu şekildedir.

Cuma namazının ilk dört rekât sünneti hakkında bu öne alma ve sonraya bırakma hükmü vardır.

Terk edilen diğer sünnetlerin kaza edilmesi gerekmez. Fakat başlandıktan sonra, her nasılsa terk edilmiş olan bir sünnetin (nafil namazın) kazası gerekir.

HANEFİ MEZHEBİNDE SÜNNETLER TERK EDİLMEZ

Hanefî mezhebinde, sünnetlerin terk edilmesi câiz değildir. Kazası olan kimse, sünnetleri ayrı, kazayı ayrı kılarlar. Kaza namazlarının ise, muayyen vakitleri olmadığı için onların her zaman yerine getirilmesi mümkündür. Kaza namazları ile uğraşmak, nafile namazlar ile uğraşmaktan daha iyi ve daha önemlidir. Fakat farz namazların müekked olsun olmasın, sünnetleri bundan müstesnadır. Bu sünnetleri terk ederek yerine kazaya niyet ederek daha iyi değildir.

Hatta kuşluk ve tesbih namazları gibi, haklarında nakil bulunan nafile namazlar da böyledir. Bunlara da böyle nafile olarak niyet etmek evladır. Çünkü bu sünnetler, farz namazları tamamlar, bunların yerine getirilmesi mümkün değildir.

Ebû Katâde (r.a.) 'dan:

Peygamber (s.a.a.) ile birlikte yürüdük. Topluluktan bazıları "Bir yerde gecelesek, ey Allah Resulü!" dediler.

"Uyuyup (sabah) namazına kalkamamanızdan endişe ediyorum" deyince, Bilâl "Ben sizi uyandırırım!" dedi.

Hepsi yattı, Bilâl de sırtını bineğine (devesine) dayadı, derken o da uyuya kaldı.

Peygamber (s.a.a) güneş doğduktan sonra uyandı ve şöyle buyurdu: "Ey Bilâl! Sözün ne oldu?"

"Hayatımda bugünkü uyku gibi ağır bir uykuya rastlamadım!"

Bunun üzerine Allah resulü (s.a.a) şöyle buyurdu: "Allah dilediği zaman ruhunuzu aldı, dilediği zaman da ruhunuzu geri verdi. Ey Bilal! Haydi namaz için ezan oku!"

Güneş iyice yükselip de beyazlaşınca abdest aldı ve cemaate (sabah namazını) kıldırdı. (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1111-1114)

“Bir başka rivayette:

Geceden uyuya kalmıştık. Bizi ancak güneşin sıcağı uyandırdı. Hemen namaza durmak istedik. Ama Allah Resulü: (s.a.a.) “Yavaş olun, yavaş olun!” Buyurdu.

Nihayet güneş iyice yükselince peygamber (s.a.a.) şöyle buyurdu: “Sabah namazının sünnetini kılmayan varsa kalksın kilsin!”

Onu kılmakta alışkanlığı olan da olmayan da sabah namazının sünnetini kıldılar. Sonra emretti ve namaz için ezan okundu. Sonra kalkıp bize sabah namazını kıldırdı. Namazı bitirince, “Dikkat edin! Allah’a hamd olsun! Bizi namazımızdan alıkoyan dünya işlerinden biri değildir. Ne var ki ruhlarımız Allah’ın elindeydi, dilediği zaman saldı. İçinizden her kim yarın sabaha sağ çıkıp sabah namazına erişirse onunla beraber bir mislini kaza etsin” buyurdu.

Namaz ne şekilde kazaya kalmış olursa olsun, mâni olan özür ortadan kalkınca hemen kaza etmek lazımdır.

Enes (r.a.) dan rivayet:

Allah Resulü (s.a.a.) şöyle buyurdu: **“Kim bir namazı unutursa, onu hatırladığında hemen kilsin bundan başka keffareti yoktur.”**

Bir başka rivayet:

“Biriniz namazı (unutup) uyuya kalırsa ya da dalarsa, hatırladığında kilsin. Çünkü Allah Teâlâ (Tâhâ süresinde) 'Beni anman için namaz kıl!' buyurmuştur”

Bir kimse hastalığı sırasında kazaya kalmış namazlarını düşürmek için fidye ya da sadaka veremez. Çünkü bunun kaza etmesi ihtimali vardır.

Vereceği bu fidiye hiçbir zaman namaz yerine geçmez. Ama bu hastalık halindeki namazlarını kaza etmek fırsatını bulamayacağını düşünerek vasiyette bulunsa, bu vasiyeti ölümünde vrisi varsa bırakmış olduğu malın üçte birinden, vrisi yoksa malının tamamından (ıskat-ı salt olarak) yerine getirilir.

Kaza namazlarının belli vakitleri yoktur.  kerahet vakti dışında, istenilen her vakitte kaza namazı kılabilir.

Kazaya kalmış olan bir namaz, zayi olduğu sıfat üzerinden kaza edilir. Zaruret ve özür hali müstesnadır. Bir kimse, yolculuk halinde kazaya bıraktığı namazını hazer halinde (sefer dışında) kaza ederken, dört rektlı farzları ikişer rekât olarak kaza eder. Mukim iken kazaya bıraktığı namazları, sefer halinde kaza etmek isteyen kimse de rektları tam olarak kaza eder. (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1114-1117)

“Bir kimse, bir namazı kılıp kılmadığından şphelense, namazın vakti henüz çıkmamışsa onu yeniden kılar. Namazın vakti çıktıktan sonra şphelense, bir şey yapması gerekmez. Çünkü farzın sebebi olan vakit çıkmıştır. Bir Müslümanın namazını vaktinde kılmış olması ise bir asıdır.

Bir kimse kaza namazını kılarken, cemaatle vakit namazına başlanacak olsa, namazını tamamlamadıkça cemaate katılmaz, ister tertip sahibi olmasın.

Kazaya kalan aynı vaktin namazı, cemaatle de kılınabilir. Yani, eğer bu namaz cehri ise imam kıraati cehren kıraat eder. İsterse okuyuşunu gizli yapar. Münferit olarak kaza edecekse isteğe bağlıdır. İsterse cehren kıraat eder, isterse okuyuşunu gizli yapar. Cehren okuması daha faziletlidir. Kıraati gizli olan bir namaz, kaza edileceği zaman ancak gizli olan bir kıraatle kaza edilir.

SAHİBİ TERTİP (ÜZERİNDE KAZA NAMAZI OLMAYAN)

Namaz konusunda tertip sahibi olmak konusu başlı başına önemli bir konudur. Bu konu hakkında da birkaç kelime bilgi paylaşalım:

“Üzerinde kazaya kalmış namaz borcu bulunmayan yahut kazaya kalmış namazların toplamı beş vakti geçmemiş bulunan kimseye tertip sahibi denir yani bir kimsenin tertip sahibi sayılabilmesi için en az altı vakit namazı kazaya kalmamış olmalıdır.

Tertip sahibi olanın hem kaza namazları arasında hem de kaza namazları ile vakit namazları arasında sıra gözetmesi şarttır. Bu durumda tertip sahibinin kaçırdığı namazı kaza etmeden vakit namazını kılması caiz değildir ancak kaza namazını kıldığı takdirde vakit namazını kılacak kadar vakit kalmazsa bu durumda önce vakit namazını kılan kazaya kalmış namazlar birkaç tane olur da vakit bunlardan yalnız bir kısmı ile vakit namazına müsait bulunursa sahih olan görüşe göre sırayı gözetmek gereği düşer.

Kaçırdığı namazlarda da tertibe uymak zorundadır. Örneğin kaçırdığı sabah namazını kılmadan öğle namazını kılamaz (İmam Şafi'ye göre kazaya kalan namazlar da vakit namazların arasında sıra gözetmesi şart değildir müstahabdır.) (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1111-1120)

NAMAZA GÖSTERİLMESİ GEREKEN HASSASİYET

Tertip sahibi olma: Üzerinde kılınması gereken hiçbir vakit farz namaz borcu olmayan kimseye verilen isimdir.

Ne büyük bir şeref ki Allah'ın en çok önem verdiği "beni anmak için namaz kıl" emrinin vakit olarak eksiksiz yerine getirilmesi gerçekten ne güzel bir davranıştır. Elbette mükafatı da ona göre olacaktır.

Gerçekten önemli bir şeref olarak gördüğüm, tertip sahibi olmanın kıymetini bizler bu konuda çok bilgili olmadığımız için çoğumuz bu fırsatı zamanında değerlendiremedik. Ama önümüzde evlatlarımızın bu şerefe erişmesi fırsatı vardır. Vakit varken evlatlarımıza bu şuuru verip namazlarını zamanında eda ederek ne büyük bir şerefe kavuşacaklarını nasihat etmekte fayda vardır.

Elbette yaşı kaç olursa olsun can bedendeyken bu şerefe sahip olmak isteyen herkes niyet ve gayretiyle bunu elde edebilirler.

Tertip sahibi olmayanlar bölümü ile konumuzu sona erdirelim:

"Altı vakit namaz kazaya kaldı mı tertip sahibi olmaktan çıkılır; artık onun ne kaza namazları arasında ve ne de kaza namazları ile vakit namazları arasında sırayı gözetmesi gerekmez kazaya kalmış namazlar eskiden kazaya kalmış da olsa yakın bir zamanda kazaya kalmış da olsa geçerli kabul edilen fetvaya göre tertip sahibi olmamak sıra gözetmenin gereğini ortadan kaldırır.

Kazaya kalan namazlarını kaza etmeden diğer namazlarını kılabilir.

Bir kimse ne kadar kaza namazı kazaya kaldığını bilmezse kuvvetli olan görüşe göre hareket eder üzerinde kaza namazı kalmadığına kanaat getirinceye kadar kaza namazı kılar.

Kazaya kalan namazlar birçok olunca bunların her birini belirleyerek niyet edilmesi gerekmez; çünkü bunda güçlük vardır. Üzerinde çok

kaza namazı olup hangi namazı kaza edeceğini bilemeyen kimse şöyle niyet eder. “Vaktine yetişip de kılamadığım ilk (öğle) namazını yahut son (öğle) namazını Allah rızası için kaza etmeye niyet ettim”

Bu şekilde niyet edilirse her kılışta ilk yahut son kalan namaz kaza edilmiş olduğundan vakit tayini de yapılmış olur” (Prof. Dr. Haydar Baş/Kuran ve Sünnet ışığında Büyük İslam İlmihali Namaz/ sayfa 1111-1120)

NAMAZ KILMAK FARZDIR

Zariyat suresi 56. Ayette de Yüce Allah'ın **“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”** Buyurduğuna göre, kula düşen görev; kulluğun gereği olan ibadeti de yerine getirmesidir.

Bu konuda da bütün mahlukatın zikrini cem eden namaz, gerçekten Allaha kulluğun ispatında çok önemli bir görevdir. Bunu bilmeyen Müslüman yoktur ama namazının kıymetini bilmeyenler de gayet çoktur...

Ankebut suresi 45. ayeti kerimede yüce Allah **“Kitaptan sana vahyedilenleri oku, namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz hayasızlıktan ve kötülükten meneder. Allah'ı anmak her şeyden önemlidir. Allah yaptıklarınızı bilir.”** Buyurduğuna göre; toplumda da fenalık miktarı gayet çok ise demek ki namazlarımızda bir arıza söz konusudur.

İşte bu arızayı ortadan kaldırmak için öncelikle namazın Allah ile kul arasındaki bir buluşma, bir konuşma seremonisi olduğunu; sonunda da Allah'ın rızasına erişip cennetiyle müjdelenmek olduğunu; terkinin de büyük azaplara sebep olduğunu kafamıza iyice koymalıyız.

Kılacağımız her namazı vaktinde kılmak ve önceden kazaya kalmış namazı, disiplinli ve hesaplı bir şekilde kaza ederek hayatımıza farklı bir anlam, farklı bir heyecan katabiliriz.

Geçmişte on yıllarca kaza namazı eksik olanların bile borçlarını kaza namazları kılarak ödedikleri ve Allah'ın affına layık oldukları kişiler çoktur. 15-20 sene gibi kaza namazı olanların bu borçlarını belli bir plan çerçevesinde kıldıklarına şahit oldum.

Bakınız değerli dostlarım, zamanında kılamadıklarınız namazlarınızı maddi borç gibi hissedip ne kadar kaza namazlarınız varsa hesaplayarak bir yere not edersiniz. Borcunuzun miktarını öğrenir ona göre bir plan hazırlarsınız.

Farklı metotlar uygulanabilir:

Her vakit namazıyla birlikte mutlaka bir de kaza borcu ödeyebilirsiniz.

Bir arkadaşınızla birbirinizi kontrol ederek ve tatlı bir yarışla işi zevke dönüştürebilirsiniz.

Günün belli saatlerinde kaza namazları kılma programı yapabilirsiniz.

Yapmanız gereken, gecede bir diziye ayırdığınız zamandan daha az bir zaman, namaza vakit ayırabilmek...

Mesela gecede bir saat kaza namazı kılarırsınız. Onu da not edersiniz. Hesap önünüzde, onu her gün gündeminizde tutarsınız. Bakarsınız ki bu iş sevdaya dönüşür.

“Rabbime olan borcumu bir an önce ödemeliyim” şuuru sizi düşündüğünüz zamandan daha erken tertip sahibi olmaya götürebilir.

İbadette şuur “boş zaman değerlendirmek mantığıyla değil. Özel zaman ayırmakla” elde edilir. Yani Allah’ın emirlerini sevdaya dönüştürmenin adıdır şuur...

Namazın aşkını yakalayınca o iş sizi muhabbetullahı götürür, muhabbetullahı ulaşına da zor işler kolay olur.

Taptuk Emre aşıkların nelere kudretinin yeteceğini bakınız ne güzel beyan ediyor bir beytinde: **"Aşk ile yürüyen sırtında dünyayı taşır, aşksız yürüyen beden diye bir ceset taşır."**

Haydin namaza! Haydin kurtuluşa! Bugünden tezi yok, Allah’a olan aşkımızı ispat için namazlarımızı tamama erdirmeye karar verelim ve yola koyulalım ki varış yerimiz cennet ola vesselam...

NAMAZ BERCUNUN ÖDENMESİ (ISKATI SALAH)

Madem Müslüman olduğumuzu iddia ediyoruz. O halde namazın edasının, kazasının, namaz borcunu ödemededen ölen kişinin namaz borcunun ödenmesinin yollarını sağlam kaynaklardan öğrenmek zorundayız.

Prof. Dr. Haydar Baş'ın şu tespitini tekrar hatırlatmakta fayda var:

“İslâm ülkesinde bulunup da İslâm'ı kabul eden kimse, özürli sayılmaz. İslâm'ı kabul ettiği tarihten itibaren namazlarını kılmakla yükümlü olur. Çünkü İslam yurdunda cehalet bir özür sayılmaz. Herkes din görevlerini ehlinden sorup öğrenebilir.”

Yani “bilmiyordum” deyip bir kenara çekilip suçunu kabul etmemek bir mazeret olarak kabul edilmeyecektir.

Bu önemli konuyu da Prof. Dr. Haydar Baş Hocamızın Kuran ve Sünnet Işığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinden bilgilerle açıklığa kavuşturacağız.

Iskat-ı salah (namaz borcunu düşürme) kazaya kalmış beş vakit farz namazlarla vitir namazlarının bağışlanması umudu ile yapılan bir sadaka verme işlemine iskat-ı salat denilmektedir.

Iskat-ı savm da ölünün üzerindeki oruç borçlarını düşürmek manasınadır. Ölünün üzerinde sağlığında mazereti sebebiyle tutamadığı oruç borçlarının düşürülmesi için fidye verilmesi hususunda hem ayet hem de hadis ile sabittir. Burada oruç için her bir güne karşılık bir yoksulu doyurmak suretiyle fidye verileceği açıklanmaktadır.

Namaz için fidyeden ne ayet ve ne de hadislerde bahis yoktur. Bu bakımdan namaza dayalı bir iskat söz konusu değildir. Namaz için fidye vermeye dair açık bir delil ve icma yoktur. Bu usul delil ile sabit olan oruç fidyesine kıyas yolu ile de kabul edilmiş değildir. Bu bir

ihiyat işidir. Hanefi müctehitleri bunu güzel görmüşlerdir. Bunun kazaya kalmış namazlar yerine geçeceği kesin olarak ileri sürülemez. Ancak böyle bir fidye vasiyeti bir pişmanlık eseridir bir istiğfar alametidir.

Bunun varis tarafından bağış yolu ile yapılması da bir şefkat ve hayırseverlik olarak görülür.

Bir kimse hastalığı sırasında kazaya kalmış namazlarını düşürmek için fidye ve sadaka veremez. Çünkü bunları kaza etmesi ihtimali vardı. Vereceği bu fidye hiçbir zaman namaz yerine geçmez.

İma ile namaz kılamayan bir hasta bu hal üzere ölse bu hastalığın müddeti içinde kılamamış olduğu namazlar için vasiyet etmesi gerekmez. Çünkü bunları kaza etmekten sorumlu olacağı bir zamana ermemiştir, bunun için bu namazlar üzerine ödenmesi gereken bir borç olmamıştır. Bundan dolayı fidye verilmesi yoluna gidilmez. (Prof. Dr. Haydar Baş / Kur'an ve Sünnet Işığında Büyük İslam ilmihali Namaz /sayfa 1123- 1126)

NAMAZ BORCUNU ÖDEMEDEN VEFAT EDENİN DURUMU

Prof. Dr. Haydar Baş Hocamızın Kuran ve Sünnet Işığında Büyük İslam İlmihali Namaz eserinden namaz borcunun ödenmesi konusu olan ıskat-ı salah konusunda bilgiler paylaşmaya devam ediyoruz.

“Namaz kılmakla mükellef bir insan farz ve vitir namazlarını ima ile dahi olsa yerine getirmeye gücü olduğu halde eda veya kazayı yapmaksızın ölse bunların manevi sorumluluğundan kurtulması ümidi ile bunların düşürülmesi için bunlara karşı ödenmek üzere malının üçte birinden harcama yapılmasını vasiyet etmesi gerekir. Buna göre ölünün geriye bıraktığı malının üçte birinden namazlar için fidyeler (bedel) verilir. Böylece bağışlanması için yüce Allah'a dua edilir.

ıskat-ı salah için vasiyette bulunmamış bir ölünün (varislerinden biri) tarafından bağış yolu ile verilecek bir mal ile de bu ıskat işlemi yapılabilir. Ölünün bu yüzden bağışlanması Allah'ın rahmetinden umulur.

Fidyeler ölü defnedilmeden verilmelidir. Uygun olan budur bununla beraber definden sonra verilmesi de caizdir.

Namaz borcu düşürülmesi hesaplanırken vitir namazı da hesaplanır. Bir günün gece ve gündüzün de vitir de dahil olmak üzere 6 vakit namaz vardır. Ölünün arkasında bıraktığı malının üçte birinden bu 6 namazdan her biri için bir fidyeler verilir. Bir fidyeler bir fakirin bir gün doyurulmasıdır. Sabahlı akşamlı olmak üzere iki öğün üzerinden hesaplanır.

Verilecek fidyelerin hepsi tek fakire verileceği gibi ayrı ayrı fakirlere de verilebilir. Fidyeler fakiri doyurmak suretiyle yerine getirilebileceği gibi yiyecek karşılığı para olarak da verilebilir.

Namaz fidyasının tümü bir fakire bir günde vermek caizdir fakat oruç ve yeminin kefareti böyle değildir. Bu fidyeler 1 günde bir şahsa toplam verilmez.

Iskat-ı salah için için ölünün miladi yıl olarak hayatı esas alınır. Namaz kılmak için mükellef olduktan sonraki yaşadığı yıl hesap edilir. Bu zaman içinde namazlarını kılmış dahi olsa bunların kılınmasında noksanlar bulunacağı düşüncesi ile bütün bir müddet içindeki namazları için fidye verilmesi tercih edilir.

Namaz için ayrılan para ömre göre hesap edilen namazların karşılığı olarak yetmediği takdirde bu para çoğunlukla on fakire devir şeklinde verilebilir.

Namaz fidyasından sonra oruç kefareti, sonra kurban kefareti, sonra yemin kefareti için tekrar devir yapılır, Bir nafile olarak başlanıp da bozulduktan sonra kaza edilmemiş namazlar, adanmış olup yerine getirilmemiş adak namazlar ve kurbanlar içinde bir miktar devir yapılır. Hatta yapılmamış tilavet secdesi de bir vakit namaz sayılarak bundan dolayı da fidye verilir.” (Prof. Dr. Haydar Baş / Kur'an ve Sünnet Işığında Büyük İslam ilmihali Namaz /sayfa 1123- 1126)

“Bir ölü vasiyet etmediği takdirde onun varisleri geriye bırakmış olduğu maldan fidye vermek zorunda değildir. Hele varisler fakir bulunurlarsa bir gelenek ve iyilik düşüncesi ile bu fakir varisleri fidye vermeye yöneltmek uygun olmaz. Varisler arasında çocuklar ve yetimler bulunursa bunların hisselerinden fidye verilmesi asla caiz olmaz.

Ölünün velisi ölü adına kazaya kalmış namazlarını kılamaz oruçlarını tutamaz.

Ehlibeyt ekolünde babanın namaz ve orucunu yerine getirmemiş olursa eğer Allah'ın emrine itaatsizlikten terk etmemiş ve kaza

edebilecek durumda olmuşsa ölümünden sonra büyük oğula kazasını yerine getirmesi ve bunun için ecir tutması farzdır.

Eğer mazeretsiz terk etmiş olsa bu müstahab ihtiyat gereği yine büyük oğlanın kaza etmesi farzdır.

Ölen kimse, namaz ve orucunun kazası için ecir (ücret karşılığında onları yerine getiren naip) tutulmasını vasiyet etmiş olur ve ecir ve onları sahih bir şekilde yerine getirirse büyük oğula bir şey farz değildir.

Muhammed Bin Mervan rivayet eder:

“Cafer Sadık Aleyhisselam buyurdu ki: Sizden birinizin yaşayan ve ölmüş bulunan anne ve babasına iyilik etmekten alıkoyan nedir? Onların niyetinde namaz kılın, onlar adına sadaka verin, onlar adına hacca gidin, onlar niyetine oruç tutun. Bu yaptığı ameller onlara yazılır ama kendisine de aynı sevap verilir Allah Azze ve Celle iyiliğinden ve akrabalık bağlarını sürdürmesinden dolayı ona çok hayırlar bahşeder.” (Prof. Dr. Haydar Baş / Kur'an ve Sünnet Işığında Büyük İslam ilmihali Namaz /sayfa 1123- 1126)

Tefekkür ve empati ile araştırmamızı sonlandıralım

Anadolu'da bu devir işi eskiden hassasiyetle uygulanırdı. Gelenek haline gelen bu güzel uygulama yeni yetme ilahiyatçılar tarafından kaldırıldı.

Sürekli milletin gündemine meşhur ifadeleri “kuranda bu uygulama yok” diyerek milletin önce kafasına şüphe koydular sonra da “şüphe şevki kırar” kuralının tecellisi sonucu halkın gönlünde oluşan şüphe neticesinde şu anda bu uygulama hiç yapılmıyor.

Halbuki yarın huzur mahşerde bu ıskat meselesine belki de hepimizin ihtiyacı olacak.

Belki de hesap mizan kurulduğunda az bir sevap cehennemden, azaptan kurtulmamıza sebep olacağı bir hale geleceğiz; “Eyvah keşke bize de devir yapılsaydı da bunun sevabıyla kurtuluşa erseydik” gibi küçücük vesilelere ihtiyaç duyabiliriz.

Bu gibi güzel uygulamalara “vardı-yoktu” diye itiraz edileceğine hüsnü zan mantığıyla bakılıp ferdi ve toplumsal, dünyevi ve uhrevi neticelerini tefekkür ve empati yapılması daha güzeldir.

Gayet güzel niyetlerle yapılan ve müctehitler tarafından onay verilen bu uygulama toplumda yardımlaşma, ölünün azaptan kurtulabileceğine beslenen umut, matem havasını dağıtmaya ve sosyal dokunun sapsağlam ayakta kalmasına sebep olmaktaydı.

Bu uygulamanın kaldırılmasının halk tarafından da kabul görmesinin altında nefsi bazı sebepler vardır. Zengin birinin etrafındaki inanç yoksunu evlatların “ölsün de mirası bize kalsın” mantığında olanların da hoşuna gitti.

Vefat eden kimsenin daha toprağı kurumadan yakınların miras kavgalarına tutuşması bunu gösteriyor. Bıraktığı mirasta ölünün hakkı bulunan üçte birini bile ölenin vasiyetlerine harcamaktan korkanların bu güzel uygulamanın kalkmasında katkıları vardır.

Prof. Dr. Haydar Baş Hocamızın unutulmuş, sosyal ve dini boyutu bulunan bu ıskat meselesini eserinde dile getirmesi çok önemlidir. Rahmetli Haydar Baş Hocamızın Allah razılığını arttırsın, makamını yüceltsin.

Namazın edası konusunda namaz kılanların namazın farz olduğu konusunda her halde bir itiraz yoktur. Bazı bilgi eksikliğinden ya da yanlış kaynaklardan beslenme kültürüne maruz kalmış namaz ehli kimselerin itiraz konusu namazın kazasının olmadığı ve öldükten sonra ıskat yapılmasıdır.

Bizler de ihtilaf gibi görünen fakat faydasına inandığımız unutulmuş ya da yanlış bilinen bazı gerçekleri araştırma mantığıyla ortaya koymaya çalıştık. Karanlık gibi görünen bu noktanın aydınlığa kavuşması dünya ve ahiret saadetimize vesile olmasını umut ediyorum. Gayret bizden, takdir ve hidayet Allah'tandır.

ABDULKADİR UĞUR KEPEKÇİ